

Der er Ebba og Bente og Birgit og Nancy Bratt

Samtaler med Flemming Mouritsen i perioden 2008 til 2012 ved Herdis Toft og Karin Esmann Knudsen

Hvordan kom du til at undervise på børnehaveseminariet?

– Det var ikke noget der lå i kortene for mit vedkommende. Jeg tror ikke, jeg havde ret store forestillinger om, hvad jeg egentlig ville. Jeg havde brug for at tjene lidt penge. Det var dengang, Morten blev født, i 1967, og jeg startede på seminariet næsten samtidig. Uddannelsen dengang var toårig, og seminariet var tosporet.

Det er Socialpædagogisk Børnehaveseminarium i Aarhus. Det har også sin egen historie. Det kan man læse om i det der jubilæumsskrift. I kraft af at Aarhus Universitet bliver oprettet, kommer der en udflytning af bl.a. universitetsfolk, men også forskellige andre fra det kulturradikale miljø i København. Sådanne som Møller Kristensen er en af dem, men der er en bølge, før han kommer til Aarhus i 1940'erne, hvor en gruppe starter Børnehaveseminariet som en aflægger af det store reformpædagogiske projekt i København, Københavns Børnehaveseminarium. Det er Sofie Rifbjerg, der grundlægger seminariet, og det er en af de kulturradikale bastioner i hele det kulturelle billede i 1930'erne, hvor det bliver etableret. Sigurd Næsgaard er med i gruppen, og så er der Egon Mathiesen, som er værkstedslærer, Sven Møller Kristensen er dansklærer, Bernhard Christensen er musiklærer, og Astrid Gøssel er Hop og Spring-lærer, og sådan en som Børge Ro-

ger Henriksen med musik er også knyttet til miljøet. Så det er et miljø af nogle af de folk, som faktisk tegner kulturbilledet i 1930'erne på venstrefløj og i et kulturradikalt regi. Mange er kommunister, men der er lige så mange, lad os kalde dem fri venstreorienterede socialister og socialdemokrater, bl.a. også i skoleforsøg som kører. Og det er det miljø, som får en aflægger i Aarhus. Det er noget, jeg synes, har været slående. I alle de store kulturelle tidehverv og bevægelser, som har præget historien i Danmark, har netop det pædagogiske område, skoleområdet og småbørnsområdet, spillet en meget stor rolle og har været en central dimension i de politiske opbrudsbevægelser. Det gælder selvfølgelig højskoler, grundtvigianisme, friskoler og hele den bølge, men en tilsvarende bølge får vi så med reformpædagogikken i 1920'erne og 1930'erne, og den starter sådan set ved århundredskiftet, også med store socialdemokratiske kommuner, som laver nogle af de her skolesystemer. Reformpædagogikken får et meget bredt og stærkt gennemslag i Danmark. Det er som sædvanlig i Sverige og Tyskland, at den teoretiske dimension skrives, men praksisdimensionen slår stærkt igennem her. I kulturkampen i 1930'erne, hvor vi ellers tit har mere fokus på det overordnede politiske og kulturelle, spiller dimensionen med børn en central rolle. Vi har kolossale debatter, opgør og slagsmål på lige præcis dette område, og det gentager

sig i 1950'erne, hvor reformpædagogikken efterhånden etablerer sig som mainstream, fordi det er den vej, moderniseringen af systemet kan komme igennem. Og det er med Skoleloven i 1958 og hele institutionsoptrappingen. Men det er de her miljøer, der laver det, og Børnehaveseminariet i Aarhus er et af initiativerne. Det er selvstændigt og privat. Dengang var der jo ikke meget statstilskud til den slags ting. Friskolen i Stautrup bliver lavet af de samme folk og i det samme miljø.

Hvem er det, der laver det?

– Sven Møller Kristensen er ikke med i første bølge, men jeg mener, han er med til at lave Friskolen i Stautrup. Det er Dorthe Gregersen, som er central i Aarhus-billedet. Det kan man læse om i jubilæumsskriftet. Samtidig lever de af import fra København. De lærere, der kommer, er pædagoger, som er uddannet i København: Bente Storm, det gælder i anden omgang, da jeg er lærer der i 1960'erne, da er Ebba Strange der. Det er læringerne fra 1930'er-holdet, og de er jo autodidakte de fleste af dem. Det er Jytte Rahbek i musik, som er lærling af Bernhard Christensen, det er Bertha Engelund, maleren Svend Engelunds kone, hun har det der Høp og Spring, og hun har faktisk udviklet en hel optegnelsesmetode på bevægelser, ligesom noder i musik. Og så er der Møller Kristensen. Han var allerede i København, kommer så herover, og der kommer så Fjord ind, han er nok jævnaldrende med Ebba Strange.

Er det tilfældigt, at Fjord kommer med ind der?

– Ja det tror jeg. Møller Kristensen fungerer som dansklærer på Børnehaveseminariet, samtidig med at han er professor ved Universitetet. Og Fjord overtager så danskundervisningen efter ham.

Det har de simpelt hen, sideløbende med at de er på Universitetet?

– Ja, Fjord studerer på det tidspunkt. Det er i høj grad sådan studenterjobs.

Hvorfor i alverden bliver Sven Møller Kristensen dansklærer på et seminarium, når han er professor?

– Det er simpelthen, fordi han er en del af miljøet. Han er inde i netværket, han er i kredsen. Han tager det her på sig. Jytte Rahbek er gift med Knud Rahbek Schmidt, senere professor i Slavisk. De er humanister, og det giver så også nogle gnidninger med DKP'isterne. Jytte har haft det meget hårdt med det. Jeg tror også, de forlod DKP på et tidspunkt. De holdt igennem Ungarnskrisen, men dem på seminariet var stort set SF-folk.

Det, du fortæller, er, at der, hvor det rykker, det er på børnehaveseminariet – er det ikke det, du siger?

– Universitetsmiljøet oplever seminariet som et marginalt miljø, men det er det ikke. Der sker et kulturradikalt gennemslag for alvor på Børnehaveseminariet. Det er jo det fantastiske ved de seminariefolk. De er ikke bare autodidakter, de er faktisk kunstnere på højt niveau, Egon Mathiesen, som også er med til at starte

de første kunstitidsskrifter i 1920'erne: *Klingen*, *Helhesten* lidt senere. Men der er ikke det samme skel som i dag, sådan en hierarkisk opfattelse af den slags ting. Møller Kristensen går ikke ned i niveau, tværtimod, han laver jo fx *Jazzoratoriet de 24 timer* (1933), han spiller jazz, han laver jazz sammen med Bernhard Christensen, han laver musik, han laver sange. Han var et fantastisk musiksk gemyt, helt exceptionel, sådan var de jo, hvad enten de kom fra universiteterne eller det andet sted. Fjord var mere som en hund i et spil kegler, han er stiv, han er kantet, og han har alle genertheder. Han ligger under for kunstnerne i den grad. Her var hans egen grænse, det her kunne han ikke, og meget af det kunne han ikke få fat på. Han havde en enorm respekt for det, samtidig med at han havde en sult efter at kunne noget af det og gøre noget af det. Men det, der karakteriserer seminariet, er, at dér går gøren og forståen op i en højere enhed. Man kan sige, at seminariet på mange måder er hovedløst, og det samme kan man sige om pædagogikken som fagområde. Så den kombination er lidt enestående. Den er mere præget af praksis og brug, udvikling af de her ting til brug i arbejdet med børn, og det gælder også kunsten. Det ligger meget godt i forlængelse af de grundlæggende ideer, ikke bare politisk, socialt og kulturelt, men også med hensyn til kunstopfattelsen. Jeg tænker på den demokratiseringstanke, der ligger i mange af de her miljøer og kunstnergrupper i 1920'erne og 1930'erne. Det gælder fx også Cobra. Man skal ikke læse ret meget af Asger Jorn for at se, at det her ikke bare er et opgør med naturalistisk eller traditionalistisk eller hierarkisk eller autoritær kunst, det er også et spørgsmål om at hente kvaliteter i diverse typer af folkelige

udtryk og også i børns udtryksform. Det er det, de gør, de går på jagt, og de tager ved lære. Det gælder alle de æstetiske fag, og de er centrale på børnehaveseminariet, de reformpædagogiske vel at mærke. Det er der, de henter deres identitet.

Grundlaget for forståelsen af børnekultur ligger i seminarieret?

– Grundlagsforståelsen og kontekstsætningen, det vil sige det æstetiske i det folkelige udtryk ligger på seminariet, og så bliver det transporteret derfra over på universitet, fordi flere fra miljøet underviser begge steder. De moderne vel at mærke. Den transfer, der er, ligger hos enkeltpersoner.

Hvordan oplevede du det?

– Jeg oplevede et matriarkat på seminariet. Jeg var virkelig udenfor. De var på alder med min mor. Hvis vi ser sådan kvindesagligt eller kvindemæssigt på det, så tager de virkelig hugget, og der er Ebba og Bente og Birgit og Nancy Bratt. De er anden bølge, ikke? Det er Sofie Rifbjerg og de andre fra 1930'erne, der tager det første hug.

Hvad hedder tredje bølge/tredje generation?

– Ja det er så min generation. Fjord er oplysningsmand par excellence, også i praksis, der er hans højskolebaggrund aktuel. Tredje generation er Kirsten Høi (Berthas lærling), Bodil Sørensen (Jyttes lærling), dramaet kommer ind som en ny linje i 1970'erne.

Hvad gør tredje generation?

– Det er i 1970'erne. Vi oplever i slutningen af 1960'erne kulminationen af den kultur-radikale reformpædagogiks gennemslag. Det er den periode, hvor den sidder på magten. Det er dem, der tegner billedet, hele horisonten, og den traditionelle autoritære opfattelse er gået i defensiven, både i skolen og på børnehaveniveau. Det, der giver opturen, er også, at børnehavesektoren eksploderer. Det der sker, er, at uddannelsen bliver en masseuddannelse, som det sker i hele uddannelsessystemet. Det er det, der er sket, da I starter på universitetet. Jeg er der lige i overgangen: Vi var 60 på en årgang på Nordisk, da jeg startede, på årgangen før kun 25. Før 1960 lå det på en 10-12 stykker om året (så er vi nede i de årgange med Fjord fx), og så i 1968 var der 200. Det betyder for eksempel skuffede forventninger. Det, vi forventede, var at komme ind i det klassiske system. Studenterårgangene var lige der fra en 5-10 procent af en årgang, og så stiger det ellers, da jeg startede, til 10 procent.

Dvs at I kan ikke komme ind og blive noget særligt?

– Ja, det er den forventning om, at vi kommer ind i nogle lærlingeforhold, i små grupper. Dengang der startede 12 om året, eller måske 20, da var der basis for et personliggjort studium. Men samtidig er der den store fordel, at der kommer en hel stribet yngre lærere, netop fordi der starter så mange. Der bliver derfor pillet ved professorvældet allerede på det tidspunkt. Da var vi jo heldige, at vi havde Møller Kristensen som en slags beskyttelseskærm i en periode. Da han rejser, er der så Albeck tilbage. Jeg kan huske, at vi lavede en kam-

pagne, for at Fjord skulle blive professor. Han ville ikke søge, han ville kaldes, ville han. Og hvad var resultatet: Det endte med, at det blev den svenske Ahnlund i første omgang som en mellemregning, men det endte i hvert fald med, at det blev Kabel, der blev professor. Vi havde Skautrup til sproghistorie, det var jo fanme også et perspektiv. Det er jo en kulturhistorie, han har lavet.

Hvad betyder det så, at I kommer ind som 3. bølge?

– Det betyder skuffelse i forhold forventningen om et lærlingeforhold. Vi var på storhold, og det blev et mere formaliseret studium på 1. del. På 2. del havde vi overhovedet ikke nogen undervisning. Fjord har ikke som Møller Kristensen haft evnen til at krystallisere et miljø. Det var en skuffelse. Det faglige miljø faldt i nogen grad fra hinanden, da Møller Kristensen rejste. Først med SBT og tegneserieprojektet etablerede Fjord faglige fora med store diskussioner. Men Fjord var jo en enorm drive på mange andre måder. Og vi havde gennem foreningen De Danskstuderende nogle faglige fora med store diskussioner. De var i hårene på hinanden fra en kant af, de der yngre lærere.

Men der var ingen til at samle op på det. Fjord var den, der kunne have gjort det. Det kunne ingen af de andre. Fjord var skidegod, for han samlede os op indimellem. Det gælder både mig og Finnemann og Kyndrup. Han sagde til både mig og Finnemann, at han syntes, vi skulle søge det. Selv om det var Morten Kyndrup, der skulle have stillingen, for at holde os i spil. Jeg har set, hvad der lå af papirer på mig. Det har så været i slutningen af 1980'erne, efter at løbet var kørt i Aarhus. Der fandtes

så et papir på Fjords indstilling på det stipendium, jeg fik i 1972. Og hvis bare den idiot kunne have sagt det til én dengang, hvad det ville have betydet med hensyn til selvtillid. Men på en måde har det jo så været meget godt, for det har gjort, at man røg ud i de marginaler, man røg ud i. Men altså, hvorfor fanden kunne han ikke bare

sige sådan noget? Og ligesådan med mit speciale. Det skulle vi også se at få udgivet, men der var ikke mere i det ud over det der. Man skulle have haft bekræftelsen, og så skulle man have haft sparket i røven. Men han tog sig fand'ne af os hele vejen op – det blev han ved med, og det gjorde han også, da vi fik lavet centeret i 1987.

